

Франчук К. В.,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник: **Чернушкіна О. О.,**
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри HR-інжиніринг у бізнес-економіці
Хмельницький національний університет, м. Хмельницький

ІНКЛЮЗІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДОЛАННЯ ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

Тема гендерної рівності у сучасному суспільстві посідає важливе місце серед пріоритетів розвитку освіти, оскільки саме освітнє середовище значною мірою формує світогляд молоді, впливає на професійне самовизначення та визначає можливості подальшої самореалізації особистості. Попри суттєві зміни, що відбуваються в українському суспільстві, проблема гендерної нерівності у вищій освіті залишається актуальною, адже нерівний розподіл можливостей, наявність стереотипів і упереджених уявлень досі впливають на вибір спеціальностей, доступ до академічного зростання, участь у науковій діяльності та представленість жінок і чоловіків у керівних структурах закладів вищої освіти. Саме тому дослідження гендерної нерівності у вищій освіті як соціально-освітнього феномена є важливим як з наукової, так і з практичної точки зору. Актуальність теми зумовлена також тим, що сучасна вища освіта має не лише передавати знання, а й формувати середовище рівності, поваги, інклюзії та справедливості, у якому кожна людина, незалежно від статі, може повною мірою реалізувати свій потенціал [1].

У процесі дослідження встановлено, що гендерна нерівність у вищій освіті є багатовимірним явищем, яке формується під впливом соціокультурних, інституційних та освітніх чинників. У сучасній науковій думці вона розглядається не як окремий прояв соціальної несправедливості, а як комплексний феномен, що охоплює різні рівні функціонування освітнього середовища. Зокрема, гендерна нерівність проявляється через стереотипні уявлення про «чоловічі» та «жіночі» професії, нерівномірний розподіл здобувачів освіти за спеціальностями, різницю в соціальних очікуваннях щодо професійної реалізації, а також через обмеження у доступі до академічного лідерства та кар'єрного зростання. Важливо, що вища освіта в цьому контексті виступає не лише середовищем, у якому відтворюються суспільні установки, а й простором, де можливе їх критичне переосмислення та поступова трансформація [2].

Важливо, що значний вплив на освітній вибір молоді мають стійкі гендерні стереотипи, які закріплюються ще на ранніх етапах соціалізації та надалі впливають на уявлення про професійні ролі жінок і чоловіків. Такі стереотипи можуть проявлятися як у суспільному середовищі загалом, так і безпосередньо в освітньому процесі – через зміст навчальних матеріалів, приклади у викладанні, стиль комунікації викладачів, розподіл ролей у групових завданнях та очікування щодо активності здобувачів. Отже, гендерна

нерівність у вищій освіті має не лише формальний, а й прихований характер, що ускладнює її виявлення та подолання. Саме тому проблема потребує комплексного аналізу й системного реагування на рівні освітньої політики та внутрішньої організації діяльності закладів вищої освіти [3].

Окремого акценту потребує інклюзія як інструмент подолання гендерної нерівності у вищій освіті. Інклюзивний підхід дозволяє сформувати безпечно, рівноправне та відкрите освітнє середовище, у якому кожен учасник освітнього процесу має можливість реалізувати свій потенціал незалежно від статі чи гендерних характеристик [4].

Підсумовуючи, гендерна нерівність у вищій освіті залишається актуальною проблемою, яка має складний і багаторівневий характер. Її подолання потребує поєднання нормативно-правових, організаційних, освітніх та соціокультурних механізмів. Інклюзія у цьому процесі виступає не лише як принцип рівного доступу, а як практичний інструмент трансформації освітнього простору, здатний забезпечити більш справедливу, безпечну та ефективну систему вищої освіти. Саме впровадження гендерно чутливої політики, розвиток інклюзивних практик і підвищення рівня гендерної культури у закладах вищої освіти є важливими умовами формування сучасного освітнього середовища, орієнтованого на рівність, повагу та повноцінну самореалізацію кожної особистості [5].

Список використаних джерел:

1. Павловська Н. В. Гендерна рівність у вищій освіті: особливості реалізації. *Гендерна рівність та інклюзія у вищій освіті: від політик до реалізації* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. Дню науки та Дню Європи в Україні (Київ, 16 трав. 2025 р.) URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/51754>.

2. Плетка О. Т. Гендерна чутливість в освіті: управлінський аспект: методичні рекомендації для керівників закладів освіти. Київ : Талком, 2023. 27 с. URL: <https://surl.li/ggtnpo>

3. Карпенко К. І., Сіверчук М. О. Гендерна нерівність у системі вищої освіти та науковому товаристві. *Гендерна парадигма освітнього простору*. 2015. № 2. С. 28–31. URL: <https://repo.knmu.edu.ua/items/716b8aef-72ef-4fe3-9d2a-faf752e6694c>.

4. Войтовська А. І. Гендерна соціалізація студентської молоді в умовах закладу вищої освіти: інклюзивний підхід: монографія; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : ЦП Компринт, 2022. 214 с. URL: <https://surl.li/gmemyu>.

5. Бабарикіна Н. А. Гендерна рівність як індикатор демократичного прогресу. *Гендерна рівність та інклюзія у вищій освіті: від політик до реалізації* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. Дню науки та Дню Європи в Україні (Київ, 16 трав. 2025 р.) Київ : КНЕУ, 2025. С. 7–9. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/items/c2413f26-b012-4857-9a1e-277c249948fb>.